

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

Qvaestio III. De iustitia quæ in emptione & venditione committitur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

augentur, penuria vero minuuntur, sicuti econverso abundantia venditorum minuuntur, raritate vero excrescunt. Erim uero ubi merces affluunt, venditorum numerus amplior est & emptorum minor. Atque hoc tibi responsum elicies, si haeritaeris an vendendi causa, & modus. pretium variet. Etenim causa vendendi aut emendi, nihil per se ad rem facit. Siue enim vendas necessitate compulsus, siue praesatierate rerum ipsas despiciens. Item siue ob necessitatem emas, siue propter voluptatem nihil inde variatur pretij. Attamen quia venditoris necessitas in causa est, ut merces sub haella venum exponat, si ut paucioribus tunc existentibus emptoribus precium ualeat, sicuti in bello parua uictoria exiguo numero uenditur praeda. Econverso ubi publici mercatores emptores expectant, quia illo modo uendendi plures emergunt emptores, ualor mercium crescit. Atque eadem ratione in initio nundinarum, ut plurimum carius uenditur quam in fine. Atque per hanc conclusionem lucreti Monopoliorum iniquitas, puta cum quis vel a principe priuilegium emit ut solus ipse uendat, vel duo aut tres reliquam mercatorum multitudinem anteuerit, mercium acerrimum coemunt, ut uniuersa ad ipsos cogantur confluere vel iurata fides consumunt ut nullus eorum nisi tanti uendat. Hinc enim raritate venditorum precium crescit. Et eadem ratione, uice uersa, licet non saepe accidere consuecat, emptorum monopola, ad extenuandum pretia, essent nihilominus iniqua. Ut si in portu, cui preciosissima nauis applicuit, illi, qui emere possent, sibi mutuo promitterent non emere nisi tanti, aut si in subhastatione alios ego ne licitarentur auerterem, ut minoris ego emerem, peccatum profecto esset, quod ante restitutionem non remitteretur. Et hoc est quod ait Cic. lib. de officijs, Non licitatore uenditor, nec qui contra se licetur emptor apponat. Quando uero uenditores monopolum facerent, tunc iuste emptores, quasi uim vi repellentes, contraria pariter possent prudentia uti, puta conuenire inter se, ut nullus nisi certo precio emeret.

uerba sonant. Alias liceret uendere uita medietatem ueri pretij, quin uero duplo & triplo. Quod si illam sic modereris, ut intelligatur quantum iure & iuste uendi potest nam id possumus quod iure possumus, tunc quasi principium petens, redderes illa inane. Si. n. quarenti quanti uendere potest, respondeas. Quantum iustitia fert, nihil respondeas quod ipse ignorabat. Sen. us ergo est quod tu ualeat res quanti uendi potest, si clusa ui, fraude, & dolo, quibus in emptore tollitur uoluntarium. Et quauis eodem uideatur uisum recidere acti dixissem, iuste, non est tamen idem. Enim uero si quereat quid est homo, respondeas, esse hominem, nihil doces. Si autem respondeas esse animal rationale licet idem. sit tamen quia definitum explicas, non petis principium. Ad secundum respondetur, perito artis credendum est quod affectione rei propria non est infectus, & unusquisque est arbiter in re propria dum illa ad alterum nihil attineat, qui autem uendit, non rem propria suam, uerum comitem sibi & emptori tractat. Et ideo non est legitimus arbiter. At quia de gemmis & rebus pretiosis mentio in tertio argumento fit distinguendum de mercibus est. Quaedam enim sunt reipublice minime necessariae, atque illas potest quisque tanti uendere quantum emptor sciens, & prudens uoluerit dare. Cuius generis sunt prosi equi gemmae accipitres, &c. Spectant enim ad ornatum decorumque & splendorem nobilitatis, & ideo magnatum magnificet a est, res illa magno aestimare. Alia uero sunt reipublice necessariae, ut quae ad uictum, uestitum & alios id genus usus pertinent. Atque in his licet nihil fraudis doli uel irrepleat, uis tamen est, quantum extorquere potueris, tanti illas diuadere.

Ad secundum arg. Distin.

QVÆSTIO III.

DE INIUSTITIA QUÆ IN EMPTIONE & UENDIT. COMMITTITUR.

S. Tho. 2. 2. quaest. 77.

ARTICVLVS I.

Utrum licite quis possit rem plus uendere quam ualeat.

TRIBVS itaque articulis superiori quaestione praefactis, scilicet de emptoris, de emptore,

Monopoliorum iniquitas.

Cetero.

Ad primum arg.

Dubiū
circa ver-
ba Sar-
Thom.

Solutio.

Primū
arg. par-
tis affir-
mativæ.

Secūdū
argum.

August.

negotiationisque necessitate, ac de rerum pretio, sequitur tertia questio de iustitia q̄ in hunc contractum se insinuat. Hoc autē statim in capite carius non præteribo de quo lector forte dubius apud S. Tho habebit. Ait enim in distributione statim questiois, solas duas questiones tractandas assumere de emptione scilicet & de usu ra, eo quod circa alias voluntaria commutationes nulla inuenitur iniustitia, quæ nõ reducatur ad rapiam aut furtum. In quibus verbis dubitatio est duplex, Prior, q̄ eadem ratione potuisset & has ommittere. Nam fraudulentia emptionis & vsuræ, genus quoddam furti est. Quod si dicat, has duas esse commutationes voluntarias, tunc emergit posterior dubitatio, quod eadem ratione deberet delocatione stipulatione, alijs tractare. Ad has autem simul dubitates responderetur, scientem fuisse ac prudentem considerationem D. Thom. Iniustitia enim emptionis & vsuræ differt a rapina & furto, quia non sunt simpliciter iniurto domino, sed spontaneè tractante, hoc est transferent res suas in alium. Et ideo licet quantum ad iniquitatem pretij fuerit iniurto, est tamen contractus, qualis non est furtum. Et quævis eadem sit ratio delocatione, tamen iniustitia eius & quorumcumque aliorum contractuum ad istorum normam exigenda est & perpendenda. Omnes namque iniustitie voluntariorum commutationum ad hæc duo capita reducuntur, scilicet vel quod aliquo pretio rem vendas quæ nullo digna est, & hoc reducitur vniuersim ad vsuram, aut q̄ pretio quod iusto vel minus vel minus est, siue rem tuam siue vsuram transferas. Et de hoc iudicandum est per regulas emptionis & venditionis. Est ergo primus articulus vtrum licite quis possit rem carius vendere quam valet. Quibus verbis implicatur, an possit contra vilis emere. Et arguitur a parte affirmatiua. Iustum in commutationibus iure civili constitutum est, idem autem ius permittit contractantibus iniucem se decipere, vt habetur l. rem. C. de rescinden. vend. & l. in causis. 2. ff. de minoribus. S. idem Pomponius. ergo licet plus rem vendere minorisq̄ emere quam valet. Secundo, Commune omnium desiderium a natura videtur proficisci, ac subinde culpa vacare vili autem emere & magno vendere (vt Mimus ille apud August. 1. 3. de Trin.

aciebat) commune est mortalium desiderij cui & Sapiens conionat Prover. 20. vbi ait Malum est. malum est, ait omnis emptor, & cum recesserit, gloriatur. ergo licita est venditio iustum exuperans pretium, atq̄ emptio idem non attingens Tertio arguitur. Lex amicitie secundum Philosophum 9. Ethic. ea est, vt rei vilis repensatio secundum vtilitatem fiat, quam qui beneficium suscepit, consequutus est contingit autem vt emptor cumulatus ex re empti beneficium suscipiat, quam ipsa res valebat, vt si equum emit quo hostile periculum euadit, ergo licebit tunc venditori plus rem alii aestimare. In contrarium est saluificum illud Redemptoris monitum. Quæcumq̄ vultis vt faciant vobis homines, hæc & vos facite illis. Et quo fit, quod cum nullus sibi velit rem iusto carius vendi, nullus debet carius vendere alteri.

Ne institutum nostrum peruertamus, quod est S. Thom. inam vbiq̄ nostra premittere, quatuor eius conclusionibus ad questioem respondemus. Prima est Fraus de vti & dolo, vt vel plus res vedatur aut minoris ematur, sicuti in omni contractu specie delictum est idemque suo genere mortale. Primo patet auctoritatem Apostoli 1. ad Thessal. 4. vbi admonet, ne quis fratrem suū in negotio circumueniat, quoniam iudex est Dominus, Inquit de his omnibus Et Cic. de offic. Inquendum est igitur in rebus contrahendis omne mendacium, non licitator rem venditor, neque qui contra se licitetur, emptor apponet. Etenim vt adest fraus, voluntarium abest ac subinde iustitia sit, charitati aduersa. Secunda conclusio. Si emptio & venditio secundum suam nude naturam contempleris, neuiquam licet rem aut iusto maioris vendere, aut minoris emere. Conclusio est patentissima. Est enim hoc genus contractuum in commune bonum æqualeque commodum introductus. Quod autem sic institutum est, neutram partium grauari debet, sed ad iustitie æqualitatem est conficiendum men sura autem ac velut bilanciū trutinæ est pretium, in cuius usum numisma (vt supra diximus) inuentum est. Ergo iustum pretium vel augere vel minuere, peccatum est iniustitie atque subinde genere suo mortale. Pote ab illo secus venditio secundū accidens constitui, nempe quatenus res vendi bilis, aut

in de.

Quæst.

in detrimentum vendentis, aut in ementis utilitatem credit. Quo supposito adhibetur tertia conclusio. Licitum est in pretium rei ducere damnum quod venditor accepit, ita ut non solum res æstimetur quæ in se erat, verum & quanti venditori valebat. Vt si meum solum per se non nisi decem valebat, mihi tamen, quia edes illic extruere commodissimum duco, valet duodecim, hoc ipsum ex re pretium possum tum petere, tum perinde recipere. Et ratio est plana, quia unusquisque vendere totum potest quod suum est, & in tali casu non solum res, verum & eius emolumentum est vendentis. Quod si contra sic arguas. Postquam reus suapte sponte distrahere mauult, quæ emolumentum rei capere, sibi imputare debet, & non exigere plus qui emptori confert, eo præsertim, qui si hic recessisset rem non tanti per se valere, forsitan non emisset. Respondetur, argum. conuincere id nequaquam licere, nisi venditor rem parafaciat emptori, ad monentemq. hominem ut videat an sibi expediat illa lege emere. Qui emptor sciens & prudens, quia vel ipse tantam vel maiorem rei necessitatem patitur, vel suo vultu animo obsequi, cum illo onere rem emere contendit, iuste venditor tantum vendit, quanti sibi valebat, alias mihi ne. Quarta conclusio. Commodum quod ementi accrescit, si nullum inde detrimentum vendens accipiat, non licet in pretium duci. Probatum ratione contraria. Quoniam venditor non potest nisi quod suum erat vendere, commodum autem ementis non erat res vendentis, sed sua ipsius necessitas vel alia causa illius existit. Vt si quis equum emit qui non venditori, sed sibi ad bellum necessarius est, vel rem aliam quia per usum suæ artis cumulatiuè lucrum facere potest, quam fecisset venditor. Alioquin si utilitas ementis pretio accresceret, liceret pharmacopolis medicamenta tanti vendere, quanti valet salus in infirmo. Virbanum autem est, ut eiusmodi emptor grates venditori rependar. Et per hoc soluitur argumentum tertium ex Arist. sumptum. In commutatiua namque iustitia rerum tantum æqualitas pensatur, in amicitia vero vultu utilitas, quæ per donum gratificum reponditur. Vide quam sit falsa & fallax regula Ioan. Maio. q. dist. 1. q. 29. vbi dicitur, quod id quod secundum naturalem æquitatem debetur,

potest pactum duci. Nam tunc liceret mutuatarium obligare non solum ad remtuandum, ut ipse fateatur, sed ad emendum a mutuantis officina & molendum in tuis molis, & pariter emptorem ad augendum pretium ob suum emolumentum. Quæretur hic autem attentus lector circa hanc conclusionem, an vice versa detrimentum, quod emens patitur causa sit legitima ut pretij quidpiam detrahatur. Syluester. quidem verb. emptio. §. 7. asserendo respondet. Vt si quis, inquit, tuarum operarum nihil egens, tuis victus precibus quia pauperes, te conducit poterit operas tuas minoris redimere, quam si te ipse rogaret. Attamen huius certe causæ non est emptoris detrimentum, sed quia (vt arti præcedenti diximus) venditoris copia vile scit pretium. Et ideo cum emptorem reituar quæris, vel tuarum operarum conductore non, minoris tu tuaque æstimantur. Aliud enim apparentius fieri potest argumentum contra eandem conclusionem. Sequeretur namque ex illa, quod nequidum quis vultu alienæ pecunie, quam habet in deposito, quodpiâ lucri conficit teneatur dno illud partemve refundere. Conceditur autem plane conclusio. Neque potest depositor cum depositario citra vlturæ crimine pacisci de parte lucri, nisi societatem faceret cum periculo sortis, de qua infra. Potest nihilominus ac esse idem depositor per honestatem & comitatem illi esse, re etiam gratus. Neque vero vlturæ culpa subest. Si tu pecuniam tuam apud gratum mercatoris deponas, quem tibi speras fore beneficium, neque vero ille vlturarius censetur, si ea spe tibi sit mutare gratus, ut tu iterum eius custodiæ aurum tuum concredas.

Primum igitur argumentorum capitum quæstionis, dubij illius solutionem deposcit, quo scilicet pacto iure permittitur in venditione & emptione decepto. Et quidem iam proximo articulo sensum illius legis exclusimus. In causæ 2. §. idem Pomposianus de minoribus. Vbi habetur, quod licet contrahentibus naturaliter se decipere. Cui simile concinit lex, Item si pretio ff. loca. Haud enim intelligitur infra latitudinem iusti pretij, quantum illis nulla est deceptio. Intelligitur ergo citra medietatem iusti pretij. Id enim non solum ciuiliis iâ nunc citata, & l. 2. C. de rescind. vend. & l. si voluntate, eo. tit. verum etiam iura cano-

Arg. Responsio.

Ad primū arg.

nica

nica permittunt ut pater ea cum dilecti cap. cum causa extra, de emptio. & vendit.

Quid sit uendere ultra dimidium iusti pretij, sunt qui referunt Conrad. q. 57. esse arbitrentur vendere ultra duplum, sed nulla se possunt probabilitate tueri, nomē enim ipsorum rem explanat. Est enim vendere ultra se, qui alterum, ut res quae valet decem, habet latitudinem iustis inter nouem, & undecim, vendere autem eam sed enim, est vendere ultra dimidium veri. Sicuti emere citra dimidium, est emere quatuor, nā quinque sunt media pars. Sic n. habet lex illa citata, Rem maioris, in C. Minus pretium esse uidetur, si neque dimidia pars veri pretij soluta est. Est ergo quaestio, utrum lex id permittat tanquam licitum? De quo tres sunt opiniones. Prima est. Durandi ordinis Minorum, quem & citat Conrad. q. 57. & reprehendit Ant. 2. par. tit. 1. cap. 16. tenentis, licere uenditori in foro Dei exigere pretium iusto maius etiam si immodicus sit excessus, dummodo non sit ultra dimidium. Et posset quis in fauorem opinionis huius sic arguere. Lex humana obligat in foro conscientiae, potest ergo in penam imprudentiae condemnare emptorem illo excessu, sicuti facit in praescriptione. Secundo sententia iusta obligat in foro conscientiae, nisi ex falsa presumptione procedat, sed si emptor uenditorem in iudicium de hac re deferat, absoluetur uenditor, ergo in tuto manet eius conscientia.

Proxima huic est sententia Gersonis in tract. de contractib. & in suis Floribus, ubi ait quod huiusmodi deceptor peccat quidem, idemque mortaliter, si excessus est notabilis, tamen ad restitutionem non tenetur. In tract. quidem de contract. cunctatius id dicit, sed tamen in Floribus audacius idem asseuerat. Et ratio sua est, quia scienti & uolenti non sit iniuria. Tertia tamen opinio est S. Tho. praesenti loco 2. 2. Et quamuis dicat Gerson non esse de hoc concordiam inter Theologos profecto in 4. Senten. q. 1. 5. oēs communi consensu ita sentiunt. At forsitan quis contra citet Scot. qui illic q. 2. ait datum esse inter contrahentes, si non semper intenderent aliquid de inuisibili iustitia remittere sibi mutuo, ut omnem contractum concommitetur aliqua donatio, ex quibus fortasse uerbis ille sententia Durand. seductus est. At uero Scotus nihil sibi aliud uult, quam quod ultra ci-

traque inuisibile pretium contrahentes sibi mutuo intendunt remittere, infra latitudinem tñ iusti, ubi nos supra diximus nulla opus esse remissione aut donatione. Etenim inferius art. 3. ait, quod in fraudibus non est uoluntaria donatio. Igitur quod leges canonicae nec civiles permittunt ueluti deceptionem citra dimidium iusti, tanquam rata in foro Dei, patet cum primis naturali diuinoque illo praecipito supra citato. Id ne facias alijs, quod tibi fieri non uis, nemo enim seduci a se uellet. Est quippe (ut dicebamus) contractus hic emptoris ac uenditoris pro communi bono inuentus, quare neutra pars debet ab altera grauari. At demonstratio naturalis est haec, Praeceptis naturalibus nulla humana lex derogare potest, quia eiusmodi iustitia patet in decalogo non sunt dispensabilia, si item nemo ambigit in dispensabilia esse iure humano, quanto maius abrogabilia? seruare autem iustitiam in communicationibus, est praecipitum naturalibus, atque adeo diuinum, quia praecipitum naturalis ab aeterna lege derogari, ergo nulla humana lege potest abrogari. Minor porro praemissa tam nota est, quam maior, quoniam iustitiae obiectum est aequalitatem facere in rebus. Et ideo Arist. 5. Ethic. docet totam uirtutem iustitiae commutari in hoc uersari, ut aequalitatem inter personas constituat, nempe ut quantum a te accepti, tantum tibi reddam: neque tu ex me plus extorqueris, ergo recipere ultra latitudinem iusti pretij, manifeste repugnat naturae iustitiae. Secundo. Fraus (ut saepe diximus) opponitur uoluntario, illic autem est iniqua fraus; ergo emptor inuitus dat ultra dimidium atque adeo uenditor genus furti committit. Et praeterea est contra praecipitum Paul. 1. ad Theos. 4. Ne quis fratre suum in negotio, circumueniat, ubi omnis fraudulentia eodem natur. Tertio. Si liceret decipere citra dimidium iusti pretij, pariter liceret defraudare in mensura, ut si decem modios gratis uendidisti liceret tibi accepto integro omnium pretio sex tantum subdole tradere. Patet, quia eodem re labitur, hoc autem iniquissimum est, assertuque absurdissimum, contra illud Deuter. 25. Non habebis in sacculo diuersa pondera, maius & minus, neque erit in domo tua modius maior & minor.

Ex his

Quaest.

Prima opinio Durand. & reprehendit Ant. 2. par. tit. 1. cap. 16. tenentis, licere uenditori in foro Dei exigere pretium iusto maius etiam si immodicus sit excessus, dummodo non sit ultra dimidium. Et posset quis in fauorem opinionis huius sic arguere. Lex humana obligat in foro conscientiae, potest ergo in penam imprudentiae condemnare emptorem illo excessu, sicuti facit in praescriptione. Secundo sententia iusta obligat in foro conscientiae, nisi ex falsa presumptione procedat, sed si emptor uenditorem in iudicium de hac re deferat, absoluetur uenditor, ergo in tuto manet eius conscientia.

Primū arg pro Durand

Sententia Gersonis.

Secundū arg.

Tertia opinio S. Tho. Rō Gersonis. Scotus.

Proxima huic est sententia Gersonis in tract. de contractib. & in suis Floribus, ubi ait quod huiusmodi deceptor peccat quidem, idemque mortaliter, si excessus est notabilis, tamen ad restitutionem non tenetur. In tract. quidem de contract. cunctatius id dicit, sed tamen in Floribus audacius idem asseuerat. Et ratio sua est, quia scienti & uolenti non sit iniuria. Tertia tamen opinio est S. Tho. praesenti loco 2. 2. Et quamuis dicat Gerson non esse de hoc concordiam inter Theologos profecto in 4. Senten. q. 1. 5. oēs communi consensu ita sentiunt. At forsitan quis contra citet Scot. qui illic q. 2. ait datum esse inter contrahentes, si non semper intenderent aliquid de inuisibili iustitia remittere sibi mutuo, ut omnem contractum concommitetur aliqua donatio, ex quibus fortasse uerbis ille sententia Durand. seductus est. At uero Scotus nihil sibi aliud uult, quam quod ultra ci-

Coolla
nam co
ra Ger
fuerat
Arg. 4

Ex his fit consequens quod huiusmodi deceptor tenetur ad restitutionem. Hoc comperitissimum est, quoniam peccatum iniuriæ (v. identidem repetimus) natura sua obligat ad restitutionem, iuxta illud c. si culpa, extra, de iniur. & dam. dat. Si culpa patua datum est damnnum, vel iniuria irrogata, iure super his satis facere te oportet. Atque hinc sumitur quartum argumentum contra illam Durandi opinionem, & (si qui sunt, vt fertur) doctores iuris, qui illi patrocinantur. Si deceptio mediocritatem iusti precij superaret, obligatio inde emergeret restituendi quod negare non possint. Tunc ergo aut restituendus esset totus excessus ultra illum pretium, aut nõ nisi ille, qui est ultra iustum pretium cum dimidio. Hoc secundum dicere nequeunt. siquidem ius etiam civile contractum rescindit, nisi integer excessus restituatur emptori, vt expresse habet præfata lex 2. C. de rescind. vend. Si autem tunc restituendus est totus excessus fit, vt in deceptione circa dimidium restituenda sit illa pars. Mirabile n. est dictu, quod si rem valentem decem te mercatus sum sexdecim, tenearis mihi restituere sex, dum autem mercatus eam sum quatuordecim, nihil mihi debens. Q. circa multo magis est de Gersono mirandum, qua de prima opinione, nam postquam agnouit eiusmodi deceptione delictum esse, quomodo ignorare potuit prauioracionem esse iustitiæ? cuius vtique naturalis est nexu restitutionis delinquentem illaqueare. Neque plane intelligitur quid sibi voluerit, regulam iuris allegando. Senti & volenti non fit iniuria. Nam est emptor sciens & volens emit, celatur eam tamen iustus valor, ac subinde seducitur, putans tantum rem valere quantum venditor petit. Sed aiunt isti (vt pro illis arguamus) lex ponit humana venditorem a restitutione liberare, tradendo illi dominium, sicut in præscriptione. Profecto iuste non potuit, quia non subest tanta causa in præscriptione namque ratio quietis obuiandi quam litibus persuadet, vt principis qui custos est pacis, prius negligentes, qui diu rem suam deserunt, quia post longi temporis lapsum multæ oborirentur fallaciæ. In contractu autem emptio nis nequeit cuncti rerum precia nosse. Et ideo illi qui bona de emunt non est cur propter iniquitatem iustitioris multentur

illo excessu, eo præsertim, q̄ in præscriptio ne possessor bona fide possidet, & ideo iniquum esset vt post tam longum tēporis morā inquietaretur, fraudulentus vero mercator mala fide decipit, ob idq. nulla fert rō vt de sua iniquitate emolumentum reporter, atq. id præsertim, quod ab innocente extorquetur. Igitur rei conuersionem faciāmus, virtus humanarum legum in hac parte duplex est. Vna, q̄ læso citra dimidium non datur in iudicio actio. Altera, quod non permittit contractum rescindi, vt haberetur lege citata. Si voluntate. C. de rescind. vendit. At vero rogas, cur ergo tali casu actio non datur? Respondetur, in consuetudine sine legū latores fecisse. Haud n. illi mortales tanti aestimabant bona hæc & palia, vt p. p. illa tantam finirent ligaturonum turbinē, quantā nunc videmus, contra documentum Christi admonentis, vt ad redimendum t. pis petentia nobis tunicam, dimittamus & palliū. Ob idq. in præscriptione ubi maior erat causa rōne consulendi pacis, dñum ad iudicatur possidenti, in deceptione autē citra dimidium, actio petiti denegatur, eo q̄ illa deceptio infra dimidium iuste agere, & lubrico pot. semper percipi, & iō multas parturiret fraudis formas. Remittitur tñ ad forū Dei. Et hac rñsione fit satis argumento secundo supra facto. Haud n. absolutio iudicis in tali causa est sacramentalis. Sed alleget forsan cōtrarius axioma illud, qui peccat legis auctoritate, non peccat, sed quia contra legem agit, vt contra Pellicianum ait Argu. 2. 3. q. 4. can. Qui peccat, & idem ferme habetur l. Gracchus. C. ad legem Iul. de adul. est autem de iustitia hæc citatio. Illud n. intelligitur de lege iustitia, secus autem de permissoria. Ille inquam qui agit quod lex iubet, non peccat, secus de illo, qui agit quod lex humana impune permittit. Non n. omne illud permittit diuina. Alioqui meretricis quia lege permittuntur nõ peccarent. Vñ Chryl. (vt habetur 3. 3. q. 1. ca. hac ratione) Quod permittimus, inquit nolentes præcipimus, quia malas hominum voluntates ad plenu prohibere nõ possumus. Et ff. de reg. iur. semper in cōiunctionib. (sic enim lex incipit) non solum quod licet considerandum est, sed & quod honestum sit. Vbi glossa ponit exemplum in p. p. p. p. Nam est licet, inquit, contrahentibus se decipere, non tñ conuenit bono uiro. Nulli ergo du-

Scrūpulus.

Obiectio.

Solutio.

Chrysa.

Obiectio
Solutio

Innocentius.

dubium restat, quin huiusmodi usuri ac seductores, siue venditor sit, siue emptor, teneatur restituere etiã nõ requisiti. Quod si insignem doctorem innocentium contra nobis obijcias, qui super cap. quia plerique de immunitate ecclesiarum, in genere ait, quod quando contractus iure tenet, pars que lædit, non tenetur restituere quoad alque pars læsa repetat, nullatenus contrapugnat, quia id de contractibus prorsus intelligit, in quibus ius translationem dominij non vetat. Qua ratione lucrum ex ludo non tenetur lucrator restituere, nisi petatur, *impræsentiarum* autem iure naturali & diuino inhibetur translatio domi-

Més Innocentij.

ni. Quare idem egregius auctor cap. In ciuitate. de usuris. In hoc particulari casu edocet leges permittentes deceptionem citra dimidium iusti pretij, intelligi iure fori, sed non iure poli. Idemque Panor.

Panor.

super d. cap. quia plerique. Atque idem insigniter Bald. super cap. cum causa. de testibus. vbi allegans singularem illam gl. semper ff. de reg. iur. ait tales fraudulentos contractus non esse licitos in foro conscientie, sed mercatorum animas in periculo verri, quamuis alibi variare videatur. Etenim qui non rerum causas introrsum timantur, nõ præsentem sibi constare. Attamen in eandem subscribunt sententiam quotquot sunt iuriconsulti præcipui nominis. Ad secundum arg. ipse ibidem Aug. respondet, dicens quod Minus ille dicebat, scilicet care vendere, & vili emere, re vera vitium esse naturæ, ac laram viam per quã (vt Christus testatur) multitudo vulgi incedit. Contra quod tamen potest quisque ad ipsi iustitiam qua illi restat. Et subdit cuiusdam exemplum, qui venditori petenti modicum pretium pro libro, iustum soluit. Ad tertium autem supra responsum est.

Ad secundum arg.

Ad tertium autem supra responsum est.

ARTICVLVS II.

Vtrum vitium rei vendita sit venditionem aut illicitam. vt necessarium semper sit illud detegere.

Postquam de substantia venditionis vitium est, quæ in iusto consistit pretio, subsequitur, vt eius conditiones exploremus. Secundum autem ac tertium articulum S. Thom. q. 77. nisi qui oculate perpererit, vix differre videat. Querit n.

in secundo, vtrum venditio reddatur iniusta propter defectum rei vendita. Cui questionis postquam affirmatiue respondit, addit q. si quis in venditione scienter fraudem fecerit, venditionem reddit illicitam & restituere tenetur. In tertio vbi hominum scilicetari pergit, vtrum venditor teneatur vitium rei vendita dicere, quod videtur potest affirmando definisse in secundo. At vero discrimen est huiusmodi, quod venditor vitiosam aut contingit eodem pretio, ac si integra esset & solida & in hoc sensu procedit articulus secundus. Aut contingit pretio duntaxat, quod cum vitio valet. Et de hoc adhibetur articulus tertius, videlicet vtrum postquam res non maioris venditur, quam iuste valet, licet venditori vitium subijcere. At vero adeo sunt quædam cula germanitate connexa, vt fortasse eodem simul articulo commodius dilucidantur. Queritur ergo vtrum merces vitium, sic venditionem reddat illicitam, vt necessarium sit illud semper detegere? Et arguitur a parte negatiua. Tria sunt, in quibus accidit merces deficere, scilicet substantia, quantitas, & qualitas. Defectus autem substantie, qui omnium est nocentissimus, non est cur semper contractum vitiet, puta si quis vendat argentum, aut aurum alchimicum pro vero. Nam, vt sciatur illius artis magistri, ad eosdem fere humanos vsus confert, puta ad vasa calanda, cadendaque numismata, ergo multo minus ab alio defectus qualitate & quantitate reddetur venditio illicita.

Secundo vbi emptor emere non cogitur suo subest iudicio cognitio rei, ac perinde illi inpuranda est deceptio, ergo venditor dummodo non mentiar, docere non tenetur emptorem. Alio qui illo vitii genere notaretur, quod retulit in officijs Tullius, vbi ait. *Quid tam absurdum, quam si domini iussa, ita prece prædicaret. Domum pestilentem vendo? Accedit hic tertio, quod causa que vigere possit vitium detegere non est alia quam vt pretium minus, haud tamè tenetur venditor causam semper propalare, quibus res minoris valore mateatur, nam mercatur præcisus ac vitiosarum copia superueniunt, est, licet potest tacitas suas præuendere pretio contracti, ergo illa de causa non tenetur retellere alia vitia. In contrarium est An. bro lib. de officijs, vbi ait, Regula iustitiae manifestat*

est quod a vero non declinari virum de-
gere bonum, neque damno iniusto alie-
re quancquam, neque aliquid dolo anne-
dere rei iure. Atque ibidem rursus. In
contu actibus vitia eorum, que vendunt
prohibentur ac nisi intimaerit vendi-
tor, quamuis in ius emptoris transferit, do-
hastione euacuantur.

Cum in duos sensus partiu questionē
simos, scilicet vitium rei vitiosam pro in-
tegra, eodemque pretio vendere liceat, &
vitium dum pretio valorem non exceden-
te reditur, licet eius vitium silere, de prio-
ri sensu tribus conclusionibus respondebi-
tur, ac de posteriori alijs rem tribus. In
rem autem venali (vt primo argumento,
Tria in dicebimus) tria sunt consideranda videli-
cet substantia, quantitas & qualitas. Est
ergo prima conclusio. Defectus mercis, si
ue in substantia, siue in quantitate, siue in
prima qualitate contractum reddit illicitum, si
picio vere rei integre & solide vendatur.
Conclusio patetior est quam ait testibus
indigeat. Violator enim tunc iustitia, at-
que adeo genere suo est peccatum mortu-
li, nisi rei pusillitas venale faciat. Atqui in
eum qui contra facit quantum ad substan-
tiam, proclamatur, apud Isa. cap. j. Ar-
gentum tuum verum est in scortiam, vi-
num tuum multum est aqua. Quantum
vero ad qualitatem venuram, admonetur
Dei. er. 2. Non habebis in seculo diuersa
pondera, maius & minus, neque erit in do-
mo tua modius maior & minor. Et paulo
post Abominatur enim Dominus eum
qui fecit hanc, & aduersatur omnem iniu-
stiam. Vbi natura peccati mortalis expri-
mitur. Et simile est de qualitate. Vt si quis
morbidum iumentum pro sano firmoq;
vendidit. De his omnibus extant præte-
rea cautrices leges. Lege enim. In vendi-
tionibus, ff. de contrah. empt. contractus
rescinditur, si substantia vna & corpus, vt
aiunt, pro altera vendatur. Vt si mihi
vnam fundum aut seruum vendas, & al-
terum tradas. De mensuris etiam, & de
mercium qualitibus leges abundant. Se-
cunda conclusio, qua ad ista consequitur.
Venditor qui rei defectum cognoscens
eundem fraudulenter emptorem celauc-
nit, contra iustitiam delinquit qui vero rei
nescius contractum fecerit, licet a culpa
sua immunis, tenetur tamen vbi primum
defectus fuerit deprehensus, eundem con-

tractum infectum reddere, alioqui resti-
tutionis funiculo ligatur. Res est clara, at-
que eis etiam qui lippis sunt oculis peruia.
Atqui celare censetur, qui ea verborum
versura vitur, vt vitium contractum relin-
quat, vt isti proxenetae dum equum vitio-
sum vendunt, omnium morborum macu-
lis eum depingunt, vt in aceruo verum vi-
tium contegant. Tertia conclusio. Similis
sententia comprehendit emptorem. Vsu
n. venire solent, ut venditor, substantia, aut
qualitatis, aut quantitatis rei suæ ignarus
rem vendat emptori, qui ueritatem nouit,
qui ideo & pariter peccat, & pari nexu re-
stitutionis innodatur, si minoris rem emit
quam ualet. Atque hæc de priori sensu. In
secundo autem opus est distinctionibus.
Aut. n. vitium occultum est, aut manife-
stum. Et quando est occultum, aut in dam-
num vergit, periculumve emptoris, aut se-
cus. Si ergo quartam conclusio. Quando
vitium mercis occultum est, per quod,
emptori vel damnum datur vel creatur pe-
riculum, nefas est venditori illud celare &
ad restitutionem teneri. Conclusionis ra-
tio est hæc. Quamuis non quisq; lege iusti-
tiae cogatur consilium auxiliumve alteri
præbere, quo a periculis damni que eri-
piatur, nisi quando vel ipsi ex munere pro-
prio & officio incumbit, uel alter extreme
laborat, tamen occasionem periculi aut
damni alteri dare nemini fas est, uendi-
tor autem eo ipso quod rem vitio aliquo
affectam uenam exponit, occasionem dā-
ni dat & periculi, quæ nescius emens incur-
rere possit, damnum quidem si res pro-
pter uitium minoris sit pretij, quam uen-
ditur, periculum autem, si propter idem
uitium usus rei uel inanis sit, uel forte no-
cuus. Vt si militi equum mancum pro sa-
no uendas, quo postea in acie uti non pos-
set, aut si domum ruinam manentem uen-
deres, aut pestiferum cibum, ergo talis oc-
cultatio manifestaria iniustitie fraus est,
ac perinde de genere suo mortale, idemq;
hominem restitutioni subijciens. Quinta
conclusio. Si uenditor caueat damnum dare,
puta qd non pluris rem vendat quam cum
uitio ualet, neque ullo emptorem obijciat
periculo, & res si emptori pro pretij ra-
tione usui, nulla lege compellitur vitium
patet facere. Hanc conclusionem non ponit
in forma de occulto uitio S. Thom. sed
tamen aperte ex præcedenti colligitur. Et
ratio.

Tertia
conclu.

Distin.

Quarta
conclu.

Rō con-
clusion.

Quinta
concl.

ratio est, quia venditor eatenus tenetur emptori admonere, quatenus nullius sit ei occasio vel damni, vel periculi sed tunc nullius est causa ergo potest rei suae consulere, reticendo vitium. Nam si emptor sciret, forte eam iusto etiam pretio retineret emere. Sexta conclusio. Quia vitium est manifestum, puta equus vniculus est, vel a parte claudus, vel perforata domus nulla est necessitas euidentius illud euulgandi, quia nisi caecus emptor sit, ipse potest videre. Quare si emit, presumitur sciens emere. Itaque ut summam dicamus, si vitium est notum, nulla est necessitas euulgandi, si vero occultum & periculosum, quantum pretium extenuet, illicita est venditio, nisi emptorem admoncas. Sed si non est periculosum, & pretium ad vitij qualitate admetiaris, non tenentur reuelare. Atque pluris vendere iniquitas est propter damnum datum. Circa haec autem conclusionum singulas minutiora dubiola emergunt. In primis Contrad. q. 50 non plene approbat conclusiones has S. Tho. est fateatur eadem esse Gersonis ut re vera sunt, in suis Regulis moralibus. Ait. n. hoc agere moderamine, quod ceu regula constituit. Si dum vitium est occultum, venditor probabili coniectura scit emptorem, etiam si vitium deprehenderet, nihilo fecius rem empturum, tunc licite venditor tacito vitio aequo pretio vendit, si autem conijceret, quod non esset empturus, iniuste occultit vitium. Et eadem est opinio Pan. in c. iniustum, de re permut. quem ut Syluest. sequi, verb. emptio. §. 2. c. Et ratio istorum est, quod dum alter non esset empturus, inuoluntarius contrahit, ac perinde iniuriam patitur. Quin vero eadem ratione addunt, quod etiam dum defectus est manifestus, si emptor non animaduertit, tenetur eum venditor admonere. Atque hanc sententiam sequuntur ferme iuniores. Sed tamen regula haec istorum quamuis sit ipsi constitutissima, non tamen habet in ratione fundamentum. Nam etiam si venditor sciret alterum empturum, fortasse ille nolet tantum emere, quantum res valet, atque adeo etiam dum scitur, est nihilominus ratione pretij inuoluntarius, & iniustus. Et tamen ipsi fatentur, quod potest tunc nihilominus vendere pretio iusto tacendo vitium, ne alter pretium imminuat. Idque ratione fatentur vincuntur, nam venditor non tenetur dare occasione deturandi suum iustum pretium. Quod si in tali casu ei licet vitium euulgare profecto pariter id licet, etiam si sciret quod alter non esset empturus. quia vitium iure suo. Negamus igitur vitium esse rei consequentiam, quod si emptori ignorantia in causa est, ut inuoluntarius emit, venditor fuit illi iniustus. Et enim nemo dum vitium iure suo, dat alteri causam damni. Quocirca ut Diogenes apud Ciceronem lib. 3. Officiorum. ubi dicitur, aliud est celare, aliud tacere. Celare, quod pandere tenentis, non prodit, tacere dum loqui iure non cogitur. Quemadmodum ergo & si quis tertius sciens vitium non admoneret emptorem, non laboraret in culpam, maxime si sciret nec damnum illi nec periculum creati, ita neque emptor est in culpa, quia suum fecerat. Et licet tamen nos fatemur, quod si nocet venditor illam rem fore profusuram, tamen emptori non potest vitium tacere. Vt si ego equum subitum cum vendo nobile iuueni, cui in more est equae curiositate, quamuis vendam iusto pretio, iniuste tamen ago. At si vendo senem medicum qui optat equum leniter gradientem profecto nullam ei irrogo iniuriam. Et ideo possumus tres condiciones, scilicet caueatur periculum, & damnum & res sit emptori vitiosa. Adde quod si creditur emptori alteri potest venditum ire, & quia vitium ignorat tantum potesturum, quantum absque vitio veniret, tenetur tunc prior vendens emptorem admonere faceret, ne alterum fallat. Atque hoc modo concordia conciliari potest inter Diogenem & Antipatrum, de quibus illic meminit Ciceronem. Ille. n. venditor em minime stringebat vitium mercis detegere, hic vero contra putabat. Quidnam sit de iure ciuili in foro exteriori, ad Iuriconsultos remittimus, quorum interest scire quoniam est venditori merces, & pecunia emptori propter contractus vitium redhibenda. Sed in iure nature conclusio S. Th. est verissima. At tunc potissimum quoniam vitium est manifestum, quis dubitat, si emptor non aduertit, quin ipse reputandus sit sui erroris causa? Sed tamen scrutatores isti S. Thom. aliquid obijcere potuissent argumentum, quo mordacior rem iniice tene serupulum. Et enim si haec eius sententia vera est, non solum in rei qualitate, verum & in quantitate mensura, & in substantia ipsa, id pariter esset licitum. Proferamus quippe mercatorem, in exemplum, qui habet grana, vel vini genera, re vera pluris valentia, quam potest publico foro vendere.

Probō.
Sexta
conclu.

Cōrad⁹
nō vsq;
quaque
probat
conclu-
siones
premis-
sas.

Panor.
Syluest.

Rō Cō
rad. &
liarum.

vendere, & adde exemplum de rebus illis, quæ vel numero vel pondere vaneunt, sequeretur, quod posset ille si iustus modus, verbi gratiam, valet duos aureos, sed nemo est qui det, & demus iniuriam illi fieri vel propter monopolium emptorum, vel quia iniustus gubernator vrbis hoc eum grauiamine premit. Posset inquam tunc ille vendere minoris, sed tamen curtando mensuram, ita ut quam ille quantitatem tradit, iustissime valet illud, quod recipit pretium. Quia vero in substantia ipsa sicut liceret. Est qui uenale habet vinum optimum, cuius amphora iustissime valet decem, sed tamen si populus credere non esse Rhensense, non tantum daret pretium, sequeretur eadem consequentia posse illum, etsi non sit illius vineti, tacendo vendere decem. Adde, quod eadem ratione & aqua posset vinum diluere. Vt si nimia esset vini caritas, ita ut vna staret duobus aureis, quam ob causam nemo emeret, cur non posset caupo aqua illud miscere vendendo vnam viginti argenteis, quæ re vera cum illa aqua tantum valet? Et tamen illic est error in substantia, ut ait S. Th. secundum illud Isa. 1. Vinum tuum mistum est aqua. Profecto conclusiones horum argumentorum magna consequentia enegia colliguntur ex dictis S. Tho. nam quantum ad moralem usum, idem est tacere vitium in rei qualitate, atque in quantitate, & substantia, presertim quando substantia non est adeo diuersa, quin eodem modo seruiat. Veluti si tu cogitas meum sericum esse Granatense, & pannum Segobiensem, quod tamen non est nisi minoris notæ, sed tam ego vendo quanti valet, & est ubi vile pro ratione pretij. Ne ergo nihil ad hæc respondeamus. Primum omnium argumenti hæc non militat vbi pretium est legitimum, puta lege positum, quia tunc nulla esse potest vel arbitratio contra ius. Sed si militat, est, vbi pretium non consistit in indivisibili. Secundo nolumus cautionibus arque tabernarijs, seu alius generis coemptoribus ansam porrigere innectendi fraudes? sunt enim iniquissimi suorum iudices, magni sane suas merces pendentes. Et ideo subijcio tertio quod rei publicæ magistratus non debet ad hæc argumentorum pondera attendere, sed lege in eos agere, qui vel in mensura vel in substantia publicam fidem violant. Nihilominus in foro conscientiarum, soli stando

iuri naturæ qui vir esset alias syncerus & candidus, concurrentibus illis tribus conditionibus, videlicet, quod periculum & damnum evitaretur, & emptori esset merx secundum rationem pretij utilis, non esset cur condemnaretur de istis memoratis occultationibus. Leges namque naturales de æquitate mensuræ & de rei substantia intelliguntur, vel quando pluri iusto venditur res aut quando res non sunt ad eandem usum accommodæ. Hoc autem per se conuictum est, quod mentiendo non licet vitium contigere. Quapropter si emptor interrogat rei qualitatem, tenetur venditor veritatem aperire, si autem non interrogat neque damnus accipit sibi imputet, quauis forsitan venditoris mendacium in talibus casibus, si aliqui prædicto modo seruetur iustitia, non est perniciosum. Secus autem, si talis rei qualitate nequaquam emptor indigeret. Vt si fortasse ad aliquam medicinam indigeret fortissimo vino, & vendere tur ei lymphatum. Et ideo inter pharmacopolas nefandum esset tale rerum cambiū. His autem expeditis, restat nihilo minor dubitatio circa tertiam conclusionem, quæ dictū est, simili iustitiæ ratione complicari emptorem, qui spari iure venditorē admodum tenetur, si minoris rem vendat, quæ valet. Cuius exemplum 15. de Ciuit. refert Aug. Apparent namque in contrarium ratio. Haud enim videtur emptor tam stricte ratione contractus ligari ut venditorē doceat, quam vice versa obligatur emptorē docere venditor. Etenim qui suas exponit merces inuitando emptores occasiones eis offert erroris, nisi illos commonefaciat emptor vero nullam venditori occasione porrigit. Exēplis hoc patet. Vendit quis pretiosum lapillum, quæ putat esse vel vitrum, vel quidpiam minoris pretij, quam gemma. Incidit autem in lapidarium rei illius gnarum, qui scognoscit gemmule pretij, nunquid non ille poterit tacitus tamen emere, quantum alter petit licet sit longe iusto minus? Idē est si aurifico species offeras & corpus, quod nescis esse purissimum aurum, ille tamen non vit. Procedimus namque de venditoribus, qui hæc non proferunt interrogantes, ut doceantur rei valorem. Alioqui non ambigitur quin emptores teneantur eos docere, sed loquimur de illis, qui nullatenus suspicantur quid in re delitescat, quia forsitan neque illis pluri fiat res. Et adhibetur al-

Solutio facti argumēti.

Dabitō

Augu. Prima ratio dubitandi.

Secundatio

Soro, de Iust. & iure. Oo tera

tera ratio, quæ id pressus persuadet. Si quis vel arte vel alia via nouit in prædio tuo abditam esse auti fodinam, vel aliam venam, seu lapidis, seu alius pretiosi lapidis, potest ad te prædium emptum accedere, tacitoque misterio, emere. Sic enim sæpe vtu venire solet. Quin vero Christus Redemptor noster, vt lib. 1. q. 3. dicebamus, idem velut licitum ac legale videtur recensere. Matt. 13. vbi ait, Simile est regnum eorum thesauri abscondito in agro, &c. id est, dominum agri secretum celat quoufque diuenditis vniuersis quæ possidet, illum emat, vt sibi totus thesaurus competat, veluti loco citato copiose disseruimus. Igitur nequaquam emptor iure cogitur valorem rei venditori detegere. Ad hæc autem ipsa nihilominus respondetur, diuersam esse rationem agri atq; aliarum reru. Nam agri pretium de sola expenditur superficie quippe cuius natura est fructus, ferre. Ob idque qui agrum coemit, non maiori vinculo tenetur detegere id, quod in visceribus reconditum est, quam si alius quispiam esset qui non cogitaret illum emere. Alie vero res perpenduntur secundum id quod sunt, & ideo dum quis tibi vnu pro alio, vendit, in primis si te interrogat, tenentis veritates aperire. Sed præterea etiã non rogatus, si illa es persona quæ nolle emere, obligaris nihilominus charitatis vinculo fratrem admonere in re tanti momenti, postquam nihil tibi admonitio constat. Imò si grauem merces iacturam proximo, peccatum mortale esset non eum docere secundum charitatis regulas, quas lib. proximo, q. de testibus, explicuimus. At vero quando emere constituis, accedit, in super & iustitiæ lex. Nam cum ille rei nescius, minoris tibi iusto rem suam vendit in voluntarius illo pretio distrahit, & ideo tenentis sub culpæ restitutionisque reatu veritatis illum admonere. Tamen si in eadem specie grauius esset in venditore delictum quia cum rem, offert astutius prohibetur decipere.

Ad primū arg. Restat ergo ex conclusionibus argumentorum in contrarium responsa colligere. Primi ergo solutio est peculiaris de auro & auri halco, quod nunquam hoc ad puritatem pretiositatemque illius pertinere potest, neque ad dignitatem & omnes vsus, præcipue quod naturam auri quæ corporum salubritati confert, nulla ars præstari

potest, & ideo citata lex. In venditionibus, illud pro vero distrahatur. An vero per Alchimiam exprimi possit verum aurum, sub iudice S. Tho. relinquit. Et ideo subdit, quod si id forte fortuna contingeret, non esset illicitum pro vero vendetur intelligas amen relectis effectibus, quos artificiosum præstare non potest. Nihil enim veritas, secundum August. 3. de Trinita. quin arte demonum ventium naturalibus causis veri naturæ effectus ingenerentur. Ad secundum vero respondetur, quod etiam si emptor vitiosus emat, incumbit nihilominus venditori rem eatenus petefacere, quatenus neque damni sit causa neque periculi. Non quidem per præconem, quod Cicero irridet, sed tamen priuatum inter se & emptorem. Alioqui non satis ei permittit iudicium rei, quam nisi per suam relationem cognoscere nequit. Secus dum vitia sunt manifesta. Ad tertium denique respondetur, non eandem extraxerunt rationem de rerum vitio, & de super vitio mercibus. Rei enim ualor æstimatur secundum id quod in præfenti est, & ideo per vitium rei decreuit. Qua utique ratione detegendum est. Merces vero post uenturæ nihilo reddunt uiliorem ætimatione rei præfentis. Et ideo uenditor non tenetur reuelare quod in futurum expectetur. Historia est Thaletis Milesii, quam primo Poli. ca. 7. Arist. enarrat. Philosophus enim ille, cum ei ceu opprobrium obijceretur philosophiam pauperes suos alumnos effecere, & ipse per Astrologiam oliuarum ubertatem prospexisse, collecta exigua pecuniâ credito emit in hyeme sub confuso quantum quisque collecturus esset olei, arraq; dedit, postea vero, tum ingentissima copia proueniente, tum quod solus ipse esset uenditor amplissimam consecit pecuniam. Nimirum ostendens facile esse diuitias despectui habere. Simile legitur de Ioseph Genes. 41. qui diuitius edoctus futuræ ubertatis annorum septem, quos subsequutura erat ahorum dititas, nisi prius emendo, & post care uendendo Pharaonem ditauit. Exemplum est præterea Ciceronis lib. 3. de Officiis, de Alexandrino mercatore, utrum cum Rhodum annonæ caritate laborante frumenti numeru aduexisset, scies se alios mercatores secuturos, tenetur ciues præconem,

an vero tacitus posset pretium tunc currenti diuendere? Antipater enim aiebat, Diogenes vero negabat. Cuius nos imprensenta sententiam cum S. Thom. implectimur, sic tamen attemperatam, quod cum maioris esset virtutis, si quidpiam pretij venditor ille subtrahere, De quo art. S. Thom. q. 77. post illa, qua quaestione proxima de negatione disseruimus, nihil nobis dicendum superest.

QVÆSTIO IIII.

DE EMPTIONE CREDITO pretio.

ARTICVLVS I.

Vtrum liceat rem carius vendere expectata quam numerata pecunia.

POST generale emptionis ac venditionis leges, quaeritur in particulari, vtrum ratione crediti pretij liceat rem carius vendere. Et arguitur a parte affirmatiua. Pretium iustum rei secundum prudentium iudicium debet aestimari, & secundum commune forum duodecim autem nummabentes, scilicet in futuro soluendi, non plus valent quam decem praesentes, ergo res quae vendi potest praesentis pecunia decem, iuste potest creditis vendi duodecim. Secundo venditor potest se indemnem seruare, quapropter D. Tho. 2. 2. q. 77. art. 1. asseruit non est veritus, posse venditorem pretio damnnum adhibere quod patitur. Porro vero ex dilata pretij solutione venditor multa subit incommoda, vtpote lucris cessantis, secundo periculum ipsius capitalis, quod sibi forte nunquam soluetur, & tertio periculum dispendiorum atque expensarum, quas fortasse antequam pretium recuperet, facturus est, illi autem periculorum metus pretio sunt aestimabiles, ergo potest horum gratia auctiori pretio vendere. Pariter passu contrarium currit argumentum de emptore, qui ratione anticipatae solutionis videtur iure posse minori pretio emere. Nam anticipata solutio plus aestimatur, quam eadem prolata, & similia pericula subit emptor antequam mercium co-

pos fiat. Tertio denique arguitur. Sunt aliqua merces reipublicae necessariae, quae nisi expectato pretio distrahi nequeunt, quod ex mercibus ipsis conficiendum est, ergo iustum ipsarum pretium est, non illud quod in praesenti, verum illud quod in futuro soluendum est. Suntque aliae econuerso, quae venundari nequeunt nisi anticipata solutione, ergo iustum pretium erit non illud, quod cum merces traduntur, valent, sed quod anticipato tempore soluitur. Exemplum prioris membri patet in maritimis mercibus, quae nisi in magna copia aduehi non possunt. Enimvero cum totum nauis onus, si illa, quae vltimum contingunt, spectes, vendi simul nequeat praesenti pecunia, sed expectandum sit tempus quo emptores eadem valeant merces minutius distrahere, iustum pretium erit quod in futurum promittitur, quamuis manus illo sit quod statim numeretur. Exemplum secundi membri profertur in lanarum mercatu. Nam cum, vt plurimum accidit, pastores nequeant pastum gregum redimere nisi lanarum pretium sibi anticipetur, apparet illud esse iustum quod anticipatur, licet minus sit quam quod dum traduntur, valent. In contrarium est, quod pretium, vt q. 2. dicebamus, & habetur lin. 4. ad legem Falcidiam. res secundum rei veritatem, hoc est secundum praesens pretium aestimanda sunt verba sunt legis. Et idem colligitur ex subsequenti lege, Pretia.

Solutio quaestionis praesentis patula est, quippe quae ex superioribus liquido colligitur. Respondetur inquam vna negativa conclusione. Nullatenus ratione crediti prorogatiue pretij licet rem carius vendere quam in praesenti valet, carius, scilicet vltra latitudinem iusti pretij. Nam in fra il lam iam supra dictum est id licite augeri posse Conclusionem primo probat argumentum proxime insinuatam, quia neque rem plus vendere licet quam valet, neque plus valet, quam est pretium in praesenti currentis. Et ratio naturalis est quod pretium cuiusque rei, eius existentiam commutatur vt tati aestimetur, quanti est quando existit, nam tunc est hoibus vsui. Secundo id patet per regulam quaestione prima constitutam, nempe quod ad perpendendum contractum an sit usurarius, explorandum est an mutui quidpiam implicet, cuius ratione pretium recipiatur. Hoc enim

Conclō negatiua.

Prima rō pro conclu.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN